הלכה · משנה תורה · מפרשים · יד איתן · ספר הפלאה

יד איתן על משנה תורה, הלכות ערכים וחרמין

רבי אברהם משכיל לאיתן

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יד איתן על משנה תורה, הלכות ערכים וחרמין

רבי אברהם משכיל לאיתן

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יד-איתן-על-משנה-תורה-הלכות-ערכים-וחרמין/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ו 4
פרק ב 4
הלכה ט 4
פרק ג 5
הלכה ו 5
הלכה יד 5
פרק ד 5
הלכה ה 5
הלכה י 5
הלכה יג 5
הלכה כד 5
הלכה כו 5
פרק ה 6
הלכה ח 6
פרק ו 6
הלכה ב 6
הלכה ט 6
הלכה כ 7
פרק ז 7
הלכה א 7
הלכה ח 7
פרק ח 7
הלכה יג 7

פרק א

הלכה א

הערכין כו' חייבין עליהן משום לא יחל דברו כו' ומשום ככל היוצא מפיו יעשה. הכס"מ לא הראה מקורו והוא ברייתא בויקרא רבה ר"פ בחקותי:

הלכה ו

העכו"ם נערך אבל אינו מעריך. ובהשגות א"א פוסק כר"מ ור' יהודה חולק כו' ור"מ ור"י הלכה כר"י ע"כ. ויש לי להוכיח דמלבד ר"מ איכא תנא דסבר כוותיה ומש"ה לא פסק רבינו כר"י דהוה יחידאה. דאמרינן ר"פ בתרא דנזיר איש כי יפליא בערכין ל"ל מיבעיא ליה לאתויי מופלא הסמוך לאיש הניחא למ"ד מופלא הסמוך לאיש דאורייתא אלא למ"ד דרבנן למה לי לאתויי מופלא הסמוך לאיש דעכו"ם וקאמר הניחא למ"ד דעכו"ם מעריכין אלא למ"ד ב"י מעריכין ואין עכו"ם מעריכין איש כי יפליא ל"ל, וקשה כיון דהך מ"ד דס"ל דעכו"ם אינו מעריך ר"מ הוא ואיהו ע"כ ס"ל דמופלא הסמוך לאיש דאורייתא דבפסחים (דף כ"ב) ס"ל לר"מ חולין בעזרה דאורייתא ובפ"ב מהל' נזירות כתב הראב"ד דמאן דס"ל מופלא סמוך לאיש דרבנן ע"כ ס"ל חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא דאל"כ איך יביא חטאת שהביא חולין בעזרה. וא"כ מדס"ל לר"מ חולין בעזרה דאורייתא ע"כ ס"ל דמופלא הסמוך לאיש דאורייתא ושפיר איצטריך איש כי יפליא כפי שנויא קמא בגמ' דמיבעיא ליה לאתויי מופלא הסמוך לאיש. וצ"ל דהתם קפריך לאו אליבא דר"מ אלא אתנא אחר דאית ליה מופלא הסמוך לאיש דרבנן ואית ליה נמי ב"י מעריכין ואין העכו"ם מעריכין. וא"כ איכא עוד תנא דסבר כר"מ ומש"ה פסק רבינו כרבים נגד יחיד:

פרק ב

הלכה ט

האומר הרי עלי מטבע כסף לא יפחות מדינר כסף. כתב הכס"מ ולא ידעתי למה השמיט רבינו הא דתנן האומר עלי מטבע זהב לא יפחות מדינר זהב. ונראה דטעמו של רבינו שסמך עצמו אמ"ש בסוף ה' מלוה שכתב בו מטבע זהב אין פחות מדינר זהב וא"כ ק"ו להקדש משט"ח דהא קיי"ל יד בעהש"ט על התחתונה ואפ"ה אמרינן דאין פחות מדינר זהב וא"כ כ"ש להקדש:

פרק ג

הלכה ו
בכ"מ: ד"ה וכתב כו'. מפני שדברי רבי הם דברי טעם מוכרחים בעצמם. עיין בה"ז:

הלכה יד
חייבי ערכין ודמים ממשכנין אותן ולוקחין מהן בע"כ מה שנדרו. נראה דכוונת רבינו הוא לומר דדוקא כשידוע סך מה שנדרו כגון חייבי ערכין ודמים לאחר שנישומו אבל חייבי דמים קודם שנישומו דעדיין לא נודע סך שנדרו אין ממשכנין אותן וכן משמע בתוספתא:

פרק ד

הלכה ה
וכן אם פדתה אשתו כו'. עיין קידושין (דף כ"ד) ועיין בבה"ז:

הלכה י
בלח"מ, בסוף הדבור: דלא הוצרך ק"ו אלא אליבא דרב. כ"כ בבה"ז:

הלכה יג
בכ"מ ד"ה כתב הראב"ד כו'. ואיני יודע היכן ראה בגמרא דנמדדין עמה. עיין בה"ז:

הלכה כד
כשתצא השדה לכהנים ביובל תנתן לכהנים שבמשמר שפגע בו היובל ואם היה ר"ה של יובל בשבת כו' תנתן למשמר היוצא. וכתב המשנה למלך בשם הרא"מ שמתחלקת לכהנים שבאותו משמר שפגע בו יוה"כ של יובל. ודע שכדברי רבינו איתא בתוספתא שלהי מנחות וז"ל שדה אחוזה ניתנת לאנשי משמר שבר"ה שהיובל נכנס לתוכה ע"כ:

הלכה כו
כיצד דין מקדיש שדה מקנתו שמין אותה בדמיה ורואין אותה כמה היא שוה עד היובל כו' ואם פדה אותה המקדיש אינו מוסיף חומש. הרב בעל כ"מ ז"ל לא הראה מקורו והוא משנה וגמ' פ"ג דערכין (דף י"ד) ועיין במשנה למלך שתמה על מ"ש רש"י בפירוש החומש דשדה מקנה נגאלת כדין שדה אחוזה ולא מצא לו רמז והניח בצריך תלמוד. ויש לתמוה שהרי פירש"י הוא דברי ר"א במתני' דפ"ג דערכין וכ"כ מהרש"א בספ"ד דב"ב על פירש"י הנזכר ופירוש הרשב"ם בב"ב שם. וכן דברי המשנה למלך בפ"ג מהלכות עבדים הלכה י"ד תמוהים בענין זה ונעלם ממנו הסוגיא הנ"ל:

פרק ה

הלכה ח

הקדיש נכסיו סתם והיו בהן יינות ושמנים וסלתות ועופות כו'. משנה בפ"ד דשקלים, ועיין בתוי"ט שם דמשמע מדבריו דבגמרא לא היה הגירסא עופות ונעלם ממנו הסוגיא דב"ב (דף קנ"א) ות"כ ויקרא. ומ"ש מכריתות דלא נקט התם עופות אין ראיה דהתם קאי אקרבנות צבור ועופות ליתנהו בצבור:

פרק ו

הלכה ב

מחרים אדם מן בקרו אבל לא יחרים כל בהמתו ואם החרים את הכל הרי אלו מוחרמין. כתב הכ"מ דבמתני' דערכין איתא ואם החרים את כולן אינן מוחרמין דברי ר"א ומשמע לרבינו דרבנן פליגי עליה וכן מפורש בתוספתא ופסק כוותייהו ע"כ. וקשיא לי דזהו בהיפך ממ"ש הכ"מ עצמו בפ"א דתמורה הלכה י"ז אמ"ש רבינו הממיר בכלאים או בטריפה אין הקדושה חלה עליהן וז"ל משנה ספ"ב דתמורה ואע"ג שהיא שנויה בשם ר"א כתב רבינו בפירוש המשנה הלכה כר"א ואין חולק עליו (ועיין תוס' ספ"ח דיבמות) והקשה דבתוספתא תנא דלת"ק עושין תמורה ותירץ דמאחר שבמשנה לא הזכירו כן משמע דסבר תנא דמתני' דליתא להיא תוספתא עכ"ל. וא"כ הכא נמי אמאי סמך רבינו כאן על התוספתא דתנא דרבנן פליגי אדר"א ולא אמר דמאחר שבמשנה לא הזכירו כן משמע דסבר תנא דמתני' דליתא להיא תוספתא כדאמר התם בתמורה [ועיין כ"מ פ"ג מהל' איסורי מזבח הלכה י']. לכך נראה דאין טעמו של רבינו כאן משום דסמך על התוספתא כמ"ש הכ"מ אלא טעמו דסמך אסוגיא דגמרא דפ"ה דבכורות (דף ל"ב) דקאמר התם סתמא דתלמודא מה לחרמין שכן חלין על הכל:

הלכה ט

האומר שור זה הקדש לאחר שלשים יום ושחטו בתוך שלשים יום ה"ז מותר בהנאה. הכ"מ לא הראה מקורו. והוא בתוספתא דתמורה פ"ד ובירושלמי פ"ב דנזיר וכ"מ מהא דאיתא בירושלמי פ"ז דגיטין ופ"ג דקידושין דאם אמר מעכשיו ולאחר שלשים יום אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט וא"י לחזור בו ואם לא אמר מעכשיו רק לאחר שלשים יכול לחזור בו ואם מכרו בתוך שלשים מכור, וכ"כ הר"ן בשם הרשב"א בפ"ב דנדרים (דף ל' ע"א) וכיון דיכול לחזור ואם מכרו מכור ה"ה דאם שחטו מותר דאין לך חזרה גדולה מזו, ואע"ג דשם משמע דלא ברירא ליה להרשב"א דיכול לחזור מיהו בתשובה פשיטא

ליה דיכול לחזור תוך ל'. ועיין בשו"ת ושב הכהן סי' כ"ד. ולכאורה יש להביא ראיה לאידך גיסא דרבינו לא ס"ל כהרשב"א אלא דאף בתוך שלשים א"י לחזור ממ"ש רבינו בפכ"ב מהל' מכירה הנודר ואמר מה שתלד בהמתי יהא הקדש א"י לחזור בו ואע"פ שעדיין לא חל ההקדש וה"ה תוך ל'. וראיתי שכ"כ בפשיטות הרב בעל מחנה אפרים בהל' נדרים סי' י"ב. אולם בהל' צדקה סי' ד' מבואר דהיינו לכתחילה אבל בדיעבד חזרתו חזרה כמ"ש כאן:

הלכה כ

במל"מ: וצ"ע דרבינו פסק בפ"א מהלכות אלו דלא כר"מ. וכבר הקדימו בבה"ז. ועיין מ"ש בס' מים חיים ובס' צ"ק:

פרק ז

הלכה א

הקדשות אין פודין אותן לא בקרקע כו' שנאמר ונתן את הכסף אחד כסף ואחד שאר מטלטלין ששוין כסף ואפילו סובין. הכ"מ לא הראה מקורו והיא משנה מפורשת בערכין:

הלכה ח

הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל. כתבו התוס' במנחות (דף ע"ו) ובתמורה (דף כ"ז) דדוקא בעלים אבל לא אחר וכ"כ תוס' רי"ד בקידושין. אבל ל"מ הכי בתוס' דמנחות (דף צ"ז):

פרק ח

הלכה יג

בכ"מ: לעולם לא יקדיש אדם ולא יחרים כל נכסיו וכו' משנה פ"ח דערכין. עיין הלכות דעות פ"ה הלכה י"ב: